

Kestävyyspaneelin asiantuntijalausunto ympäristövaliokunnalle

Aihe: Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025

Eduskunta 21.5.2021

Esittäjä: Eeva Furman, paneelin puheenjohtaja

KESTÄ VYYS PANEELI

Selonteon tärkeitä elementtejä

- Suomen hiilineutraaliustavoite 2035, eriarvoisuuden ja tuloerojen pienentäminen sekä julkisen talouden tasapainottaminen ja osittain myös työllisyysasteen nosto

KESTÄVYYS PANEELI

Työn ja työelämän laatuun tulisi kiinnittää enemmän huomiota kuin työllisten ja työttömien määrää koskeviin mittareihin

- Työllisyysasteen nostossa tulisi huomioida se, että mikä tahansa (laillinen) työ ei ole kestävän kehityksen kannalta tavoittelemisen arvoista.
  - Mielekkään ja tarkoituksellisuuden tunnetta luovan työllisyyden tavoitetta tulisi painottaa osana ihmisten hyvää elämää ja kestävää hyvinvointitaloutta.
  - Selonteossa mielekäs työnteko rajataan esimerkiksi ikääntyneiden ulottumattomiin, jolloin ikääntyminen näyttäytyy taloudellisena uhkana.
- Tästä näkökulmasta on vaikea muotoilla talouspolitiikka, jossa yhteiskunta mahdollistaa ihmisille hyvät edellytykset pitkään ja mielekkääseen elämään ja osallisuuteen.

KESTÄVYYS PANEELI

Taloudellinen kestävyys nähdään kapeasti

- Selonteko antaa kokonaiskuvan julkisen talouden lähitulevaisuudesta.
- Kestävyyspaneelin keskeisin kritiikki kohdistuu siihen, että selonteko jää *talouskasvuajattelun vangiksi*.
- Selonteko ottaa kritiikittömästi lähtökohdakseen talouskasvun tavoittelun.
- Selonteko perustuu kapeaan talousajatteluun, jossa taloudellinen kestävyys näyttäytyy reaalimaailmasta irrallisena ilmiönä, jota tarkastellaan julkisen talouden rahamääräisesti ilmaistujen tilien tasapainoisuutena.
- Tällaista taloudellista kestävyyttä käsitellään ikään kuin se olisi välineen sijaan päämäärä.
- Talouskasvun eriarvoistavat vaikutukset jäävät selonteossa hyvin vähälle huomiolle.

Kestävässä kehityksessä talous on väline, ei päämäärä

KESTÄVYYS PANEELI

Kestävä kehitys erillinen ja ilmastonmuutoksen rajautuva

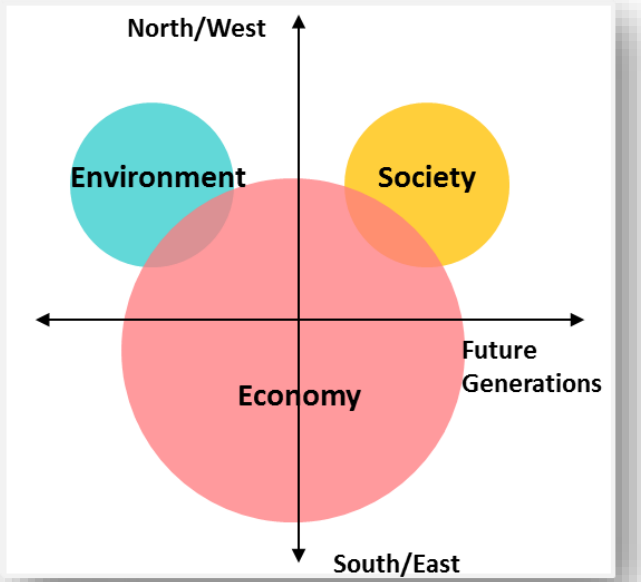

- Taloudessa hyödynnettävien luonnonvarojen kiistatonta rajallisuutta ei oteta tarkastelun lähtökohdaksi.
- Ekologiseen kestävyyteen ja yhteiskunnan luonnonvarapohjaan liittyvät moninaiset ja perustavat *ympäristökysymykset typistyvät selonteossa kysymykseksi hiilineutraaliudesta* ja ilmastonmuutoksesta.
- Kestävä kehitys kokonaisuudessaan hahmotetaan selonteossa erillisenä politiikan osa-alueena luvussa 5.7, jossa pääasiallisena näkökulmana on hiilineutraalius.
- Tämän johdosta kestävä kehitys näyttäytyy hyvin kapea-alaisesti vain yhden ympäristöongelman ratkaisemisena.

SYKE

KESTÄVYYS PANEELI

Tavoitteiden väliset vuorovaikutukset tulisi olla arvioitavissa

- Sektorikohtaisten toimenpiteiden luettelointi antaa yleiskuvan toimista, mutta ei juuri auta erilaisten *tavoitteiden välisten vuorovaikutusten tunnistamista* ja hallintaa siten, että toisiaan haittaavien toimien riskit minimoidaan ja eri toimien yhteishyödyt maksimoidaan.
- Esimerkiksi kestävyyskriteerit huomioivilla julkisilla hankinnoilla voidaan edistää samanaikaisesti useita kestävyystavoitteita.

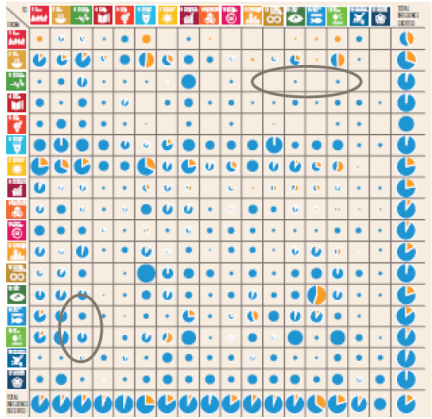

KESTÄVYYS PANEELI

Mittaaminen kapeaa, BKTn rinnalle tarvitaan muu mittari

- Selonteko tukeutuu kansantalouden tilinpidossa vakiintuneisiin mittareihin. Varsinkin bruttokansantuotetta käytetään keskeisenä mittarina, jolloin *talouden kyvystä tuottaa hyvinvointia ei saada luotettavaa kuvaa* tai kuvaa ollenkaan.
  - Suomen kaltaisissa kehittyneissä yhteiskunnissa kestävä talous saattaa tuottaa jopa parempaa hyvinvointia kuin BKT:n yksisilmäinen kasvattaminen.
- Päätöksenteon avuksi tarvitaan yhtäältä ymmärrystä luonnon taloudelle asettamista rajoista ja toisaalta talouden kyvystä edistää laaja-alaisesti ihmisten hyvinvointia. Näin päästään kohti kokonaisvaltaisempaa systeemiymmärrystä.

KESTÄVYYS PANEELI

Suunnitelman käyttöön vaihtoehtoisia tulevaisuusnäkymiä

- Selonteon perustana olevien lähitulevaisuuden ennusteiden *rajauksia ja taustaoletuksia tulisi avata ja hyödyntää* nykyistä systemaattisemmin.
- Nyt suunnitelma perustuu käytännössä vain yhdelle tulevaisuusnäkymälle, vaikka erilaisten epävarmuuksien olemassaolo tunnustetaankin.
- Tämä voi johtaa päätöksenteon muuttuvassa toimintaympäristössä vaikeuksiin huomioida erilaisia murroskohtia, mahdollisuuksia ja riskejä.

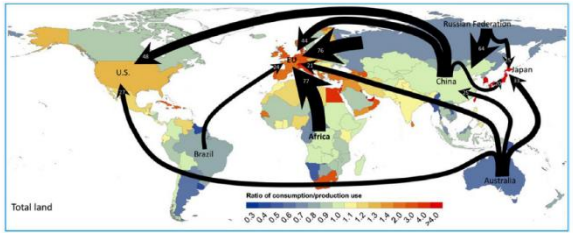

KESTÄVYYS PANEELI

…ja pidempää aikaperspektiiviä

- *Kestävyyden tarkastelu vain muutaman vuoden aikajänteellä* ei useinkaan mahdollista pitkäkestoisten tai rakenteellisten kysymysten hahmottamista.
  - Lyhyen aikavälin tarkastelussa monet hyvinvointia tukevat pitkän tähtäimen investoinnit, kuten Suomen tutkimus- ja kehittämismenojen nosto 4 prosenttiin BKT:sta korostuvat kestävyysvajetta kasvattavana menoeränä.
  - Selonteossa todetut tutkimuksen ja kehittämistoiminnan rahoitusleikkaukset, kuten strategisen tutkimuksen pysyvä 25 miljoonan euron vuosittainen leikkaus ovat huolestuttavia.
- Pitkäjänteiset ja laaja-alaiset strategiset hankkeet erityisen tärkeitä systeemisten kestävyysongelmien ratkaisemisessa.

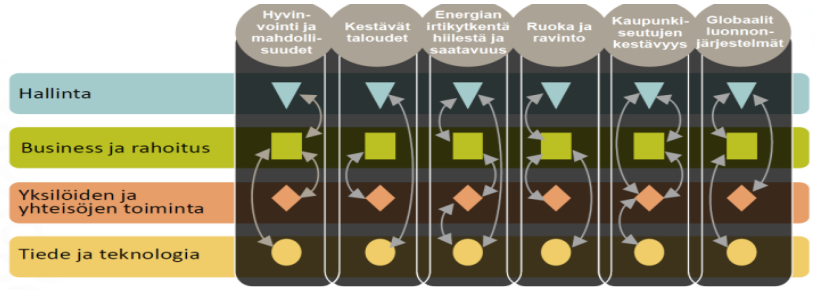

KESTÄVYYS PANEELI

Kestävän kehityksen budjetointi keskiöön

- Selonteko ei hyödynnä tai tue Suomen kansainvälisestikin edistyksellisiä valtion *kestävän kehityksen budjetoinnin* käytäntöjä, joissa on hahmotettu mm. ympäristölle haitallisia tukia. Niiden osalta selonteossa ainoastaan viitataan lyhyesti vuoden 2021 talousarvioesitykseen

KESTÄ VYYS PANEELI

Suomalaisten yhteinen etu on maapallon elinkelpoisuuden säilyttäminen.

Kestävyysmurrokseen osallistuminen on tehtävä kansalaisille sujuvaksi ja taloudellisesti houkuttelevaksi.

Kestävyysmurros pitää ottaa valtion, kuntien ja yritysten johtamisen päätavoitteeksi.

Kestävyyspaneeli kiittää mahdollisudesta tulla kuulluksi

Paneelin institutionaalinen asema ja budjetti tulisi kehittyä paneelin hyödyntämisen tarpeen mukaisesti

KESTÄ VYYS PANEELI